

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1527

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Fecr Yayınları

Yayın No | Publication Number: 934

Kitap Adı: Hadis Tercüme Hataları

Book Title: Hadith Translation Errors

ISBN: 978-625-6123-88-5

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786256123885

Yazar | Author: Mehmet Ali ÇALGAN | orcid.org/0000-0002-5780-5067

Kurum | Institution: Adıyaman Üniversitesi

ROR ID: ror.org/02s4gkg68

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 96

Yayın Tarihi | Publication Date: Ocak | January 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: CFP | Dil çevirisi ve tercüme çalışmaları | Language translation & interpretation

BISAC: REL006710 | Din / İslam / Hadis | Religion / Islam / Hadith

THEMA: CFP | Dil çevirisi ve tercüme çalışmaları | Language translation & interpretation

LC: BP135 | Hadis ilmi ve yorumu | Hadith literature & interpretation

Atf Bilgisi | Cite as: Çalgan, Mehmet Ali. *Hadis Tercüme Hataları*. Ankara: Fecr Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

Hadis Tercüme Hataları

Doç. Dr. Mehmet Ali ÇALGAN

Ankara 2025

Yazar Hakkında

Doç. Dr. Mehmet Ali ÇALGAN

Malatya'da doğdu (1981). Bilkent Üniversitesi İşletme Bölümü'nde tam burslu olarak lisans eğitimini tamamladı (2003). Yüksek lisansını aynı alanda yaptı. Ekonomi Bakanlığı (Ankara), İslam Kalkınma Bankası (Cidde) gibi kurumlarda görev yaptı. 2012-2016 arasında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde Hadis sahasında doktorasını tamamladı ve Prof. Dr. Kamil Çakın danışmanlığında "Hadisler Işığında Kalkınma" isimli doktora tezini hazırladı. Bu tarihten itibaren Adıyaman Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde Temel İslam Bilimleri Hadis Anabilim Dalında öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Araştırma alanları hadiste metin tenkidi, hadis çeviri ve yorumu, hadislerin güncel değerlerinin disiplinler arası bir bakışla incelenmesi gibi konularda yoğunlaşmaktadır. İyi seviyede Arapça, İngilizce ve Fransızca bilmektedir. Evli ve bir çocuk babasıdır.

Eserleri

Muhaddisler Muhteva Tenkidi Yaptı mı? Editör: Muhammed Enes Topgül, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul, 2023.

Kur'an ve Sünnette İman-Ahlak Bütünlüğü, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2021.

Hadisler Işığında Kalkınma, Sonçağ Yayınları, Ankara, 2016.

About the Author

Assoc. Prof. Mehmet Ali ÇALGAN

He was born in Malatya (1981). He completed his undergraduate education at Bilkent University Department of Business Administration with a full scholarship (2003). He did his master's degree in the same field. He served in institutions such as the Ministry of Economy (Ankara), the Islamic Development Bank (Jeddah). Between 2012-2016, he completed his doctorate degree at Ankara University Faculty of Theology in the field of Hadith and prepared his doctoral thesis titled "Development in the Light of Hadiths" under the supervision of Professor Kamil Çakın. Since that date, he has been working as a faculty member in the Department of Hadith of Basic Islamic Sciences at the Faculty of Theology of Adiyaman University. His research interests are focused on topics such as text criticism in hadith, translation and interpretation of hadiths, determining the contemporary values of hadiths from an interdisciplinary perspective. He knows English Arabic and French at a very good level. He is married and has one child.

His Works

Muhaddisler Muhteva Tenkidi Yaptı mı?, Editör: Muhammed Enes Topgül, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul, 2023.

Kur'an ve Sünnette İman-Ahlak Bütünlüğü, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2021.

Hadisler Işığında Kalkınma, Sonçağ Yayınları, Ankara, 2016.

Kitap Hakkında

Hadis Tercüme Hataları

Anadili Arapça olmayanlar için hadislerden istifadenin ilk adımı tercüme-lerdir. Bu ilk adımda yapılan yanlışlar üzerine bina edilen her türlü yorum, anlayış ve çıkarımlar da yanlış olmaktan kurtulamayacaktır. Günümüzde çok yoğun bir tempoda ilerleyen hadis tercüme faaliyeti neticesinde, neredeyse tercüme edilmedik kaynak kalmazken yapılan tercümelerin sıhhati ciddi bir araştırmaya muhtaçtır. Bir hadisin tercümesi aynı zamanda bu hadisin mânen rivayeti olduğundan kasıtsız da olsa, gerekli ihtimamın gösterilmemesi sonucu yapılacak tercüme hataları, Resulullah'a (sav) ait olmayan bir sözü O'na (sav) nispet etme sonucunu doğuracaktır. Hatta bazı yanlış tercümeleciler hadisleri tartışmalı hale getirip sünnete olan güveni zedelemektedir.

Sahasında bir ilk olan bu kitap çalışması için son senelerde akademisyenler ve diğer mütercimler tarafından çevrilen/ha-zırlanan *Câmi'ü'l-usûl*, *Kütüb-i Tis'a*, *Mecma'u'z-zevâ'id*, *el-Câmiu's-sagîr*, *Hadislerle İslam* gibi önemli eserlerin aralarında olduğu pek çok hadis kitabı ve makalesinde 70.000'i aşkın hadis tercümesi incelenerek 2000'in üzerinde tercüme hatası tespit edilmiş, bunlardan 150 tanesi incelenmek üzere seçilmiştir. 123 tanesi *Kütüb-i Tis'a*'da, 100 tanesi *Kütüb-i Sitte*'de ve 61 tanesi de *Sahîhain*'de geçen bu hataların 140 tanesinde hadisin manası değişmiştir. 34 hadiste mana tersine dönmüş, 11 hadiste ise yanlış tercüme sonucu mana İslâmî öğretilere aykırı bir hal almıştır. Kitapta bu hataların mahiyeti ve çeşitleri 25 başlık altında tetkik edilmiş ve doğru bir tercüme için dikkat edilmesi gerekli esaslara işaret edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hadis; Tercüme; Anlam; Yorum; Çeviri Hataları

About the Book

Hadith Translation Errors

The first step to benefit from hadith for those whose native language is not Arabic is translations. All interpretations and results derived from the mistakes done at this step will inevitably be false. The hadith translations that proceed with great speed nowadays leave very few books not translated; however, the quality of these translations needs serious research. The translation of a hadith is at the same time transmission of its meaning therefore any unintended mistake as a result of lack of attention will result in attributing a sentence to the Prophet (pbuh) which is in fact not His words. Some erroneous translations even make hadith open to discussion and negatively affect the credibility of hadith.

In this study which is a first in its field, 70.000 hadith in important hadith books including *Câmi' u'l-uşûl*, *Kütüb-i Tis'a*, *Mecma' u'z-zevâ'id*, *el-Câmi' u'ş-şagîr* and other books and articles have been studied and over 2000 translation mistakes have been detected. 150 mistakes have been selected from these mistakes for this study. 123 of them are in *Kütüb-i Tis'a* whereas 61 of them are in *Şaḥîḥayn*. The meaning of 140 hadith has changed due to translation mistakes. The meaning has been reversed in 34 hadith and the meaning in 11 hadith changed such that it became opposite of the teachings of Islam. In this article, the types and nature of these mistakes have been analysed under 25 titles and guidelines have been set forth for a correct translation.

Keywords: Hadith; Translation; Meaning; Interpretation; Translation Mistakes

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	13
KONUNUN ÖNEMİ, YÖNTEMİ VE ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR.....	13
I. Araştırmanın Konusu, Önemi ve Yöntemi.....	13
II. Önceki Çalışmalar.....	17

BİRİNCİ BÖLÜM

TERCÜME HATALARI VE DİKKAT EDİLMESİ GEREKLİ ESASLAR ....

I. İncelenen Tercüme Hataları Hakkında Bazı Genel Bilgiler.....	21
II. Tercüme Hatalarının Tasnifi ve Tetkiki	23
A. Mananın Doğru Tespit Edilmemesiyle İlgili Tercüme Hataları...24	
1. Kelimelerin Manalarının Doğru Tespit Edilmemesi.....	24
2. Kelime Gruplarının Manalarının Doğru Tespit Edilmemesi.....	41
3. Parantezle Gerekli İzahın Yapılmaması.....	53
4. Tercüme Yanlış İzah Eklenmesi	55
5. Eksik Tercüme Yapılması.....	57
6. Hadis Tercümesinde Ziyade.....	58
7. Harf-i Cerler, Deyim ve Tabirlerin Manalarının Doğru Verilme- mesi	59
8. Hadisin Muhtelif Manalarından Kuvvetli Olanın Seçilmemesi	63
9. Fıkhî Boyut/Konunun İhmal Edilmesi	64
10. Siyâka Uygunluğa Dikkat Edilmemesi, Mananın Kaybına Rağ- men Lafzî Çeviri Yapılması.....	65
11. İstilahların İhmal Edilmesi	67
B. Dilbilgisiyle İlgili Tercüme Hataları.....	68
12. Zamirin Yanlış Kişiyeye İrca Edilmesi	68
13. “Ma” Edatının Yanlış Kullanılması	69
14. “la..fe..”/“ma..fe..” Şart Ceza Kalıbına Dikkat Edilmemesi....	71
C. Cümle Yapısının Doğru Tespit Edilmemesiyle İlgili Tercüme Hata- ları	72
15. Metnin Doğru Çözümlememesi, Konuşmaların Kime Ait Oldu- ğunun Doğru Tespit Edilmemesi.....	72
16. Cümle Yapısına Dikkat Edilmemesi.....	74

17. Cümlelerin Öğelerinin Doğru Tespit Edilmemesi.....	74
18. Fail ve Mef'ûlün Doğru Tespit Edilmemesi.....	77
19. Sıfat Cümlesinin Doğru Tespit Edilmemesi.....	78
D. Dil Kullanımı ve Üslupla İlgili Tercüme Hatalar	79
20. Edebî Sanatın İhmal Edilmesi.....	79
21. Anlaşılır Bir Dil Kullanılmaması, Bilinmeyen Eski Kelimeler Kullanılması.....	80
E. Muhtelif Tercüme Hataları	81
22. Tutarsız Tercüme Hatalarının Yapılması.....	81
23. Farklı Kıssaya Atıf Yapılması.....	82
24. Râvinin Sözü'nün Merfu Gibi Aktarılması.....	83
25. İki Farklı Hadisin Birbirine Karıştırılması	83
SONUÇ	85
KAYNAKÇA	89
DİZİN	95

ÖN SÖZ

Hadislerden bilgi ve medeniyet kaynağı olarak istifade edilebilmesinin ilk adımı tercümelerdir. Ancak uzmanlık gerektiren tercümelelerin dikkatsizce ve tahkik edilmeden yapılması neticesinde hadislerin manası değişebilmekte ve bazı hâllerde hadis metni dinimizin öğretileriyle uyuşmayan bir şekilde çevrilebilmektedir. Böyle durumlarda hadislerden istifade imkânı ortadan kalktığı gibi metin gereksiz yere muhteva tenkidine müsait bir duruma da gelebilmektedir.

Ülkemizde son dönemde hadis tercüme faaliyeti büyük bir hız kazanmış ve temel hadis kaynaklarının yanı sıra ikincil sayılabilecek pek çok hadis eserinin çevirisi tamamlanmıştır. Ancak tespit edilen çeviri hatalarının çokluğu ve vahameti karşısında bu tercümelere gerekli ihtimamın gösterildiğini söylemek maalesef mümkün değildir. Hâlbuki bir hadisin tercümesi o hadisin mânen rivayeti, çeviride yapılan hatalar ise râvi tasarrufları olup bu hatalar neticesinde söylemediği bir söz Rasulullah'a (sav) nispet edilebilmekte, nebevî öğretiler yanlış aktarılmakta ve bu yönleriyle çok büyük bir mesuliyet doğmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm meallerinde bulunan sorunların tetkikine yönelik birçok kitap yazılmış, sayısız makale ve tez çalışması yapılmış olmakla beraber hadislerin tercümesindeki sorunlar hakkında maalesef oldukça yetersiz sayıda akademik çalışmanın hazırlanmış olduğu müşahede edilmektedir. Sahasında ilk olma özelliği taşıyan bu kitabın hedefi konuyu dikkat çekici ve çok sayıda örnek üzerinden inceleyerek çeviri sorunlarını gündeme taşımak, ülkemizdeki hadis tercümelerinin sıhhatini değerlendirmek ve bu konuda kapsamlı bir araştırma sunmaktır.

Kitabın aslı 2019 senesinde Sakarya İlahiyat Fakültesi Dergisi'nde yayınlanmış olan "Hadislerin Tercüme ve Yorumunda Dikkat Edilmesi Gereken Esaslar ve Sık Rastlanan Hatalar" başlıklı makaledir. Bu makalede yetmiş bir çeviri hatası incelenmiştir. Konunun güncel önemi ve makalenin gördüğü yoğun ilgi söz konusu makalenin genişletilerek bir kitap olarak hazırlanması fikrine yol açmıştır. Kitapta yüz elli örnek incelenmiş olup bu rakam makaledeki örnek sayısının iki

katından daha fazladır. Elbette çok daha fazla örneğe yer verilmesi ve daha hacimli bir çalışma hazırlanması mümkün olmakla beraber bu kitaptaki temel amacımız dikkat çekici çeviri hatalarından oluşan bir seçki üzerinden konunun önemine vurgu yapmaktır.

Hadis okumalarım esnasında rastladığım tercüme hatalarını uzun zamandır not almaya çalışmaktayım. Bir kısmı şaşkıncı ve düşündürücü olan bu hatalara dikkat çekilmesi fikri yukarıda bahsedilen makalenin yazılış sebebini oluşturmuştur. Daha önce *Tefsir Araştırmaları Dergisi*'nde yayınlanan "Aşiy Kelimesinin Kur'an Meallerinde Hatalı Tercümesi" ve "'Mennâ'un li'l-Hayr" Tabiri Özelinde Anlam Daralmalarının Kur'an'ın Türkçe Meallerinde Sebep Olduğu Çeviri Problemleri" isimli makalelerde Kur'an-ı Kerim'de geçen bazı ifadelerin hadislerdeki kullanımları da tetkik edilmişti. "Riyazu's-Salihin'deki Bir Müslim Hadisi Özelinde Türkçe Hadis Tercüme ve Şerhlerindeki Çeviri Sorunlarının Değerlendirilmesi" isimli bir makalede ise meşhur bir hadisin çevirisinde görülen sorunlar geniş bir şekilde incelenmiştir. Yine, "Kur'an-Sünnet Bütünlüğü Bağlamında Kur'an Yolu Tefsirinde Hadis Kullanımında Görülen Problemler" başlıklı makalede söz konusu tefsirde bulunan hadis çeviri hatalarına işaret edilmişti. Ayrıca, *Kur'an ve Sünnet Işığında İman-Ahlak Bütünlüğü ve Muhaddisler Muhteva Tenkidi Yaptı mı?* isimli kitaplarda yer yer hadis tercüme hataları tahlil edilmişti.

Kitabın aslı olan makalenin son hâlini almasında kıymetli katkıları olan Erdiç Ahatlı hocama ve Sakarya İlahiyat Dergisi'nden isimlerini bilemediğim hakem hocalarıma müteşekkirim. Elinizdeki kitap hadis tercümelerinde rastlanan hatalar hakkında farkındalık uyandırabilir ve ilmî araştırmalara dayanan daha sağlıklı çevirilerin yapılmasına katkıda bulunabilirse amacına ulaşmış sayılabilecektir. Gayret bizden, tevfik Cenâb-ı Hak'tandır.

Doç. Dr. Mehmet Ali ÇALGAN
Adıyaman, Aralık 2024
mehmetcalgan@gmail.com